

Co-funded by the European Union

International Organization for Migration
سازمان بین المللی مهاجرت
د کډوالی نړیواله اداره

د بیا میشته کیدني مرستو اروپايي شبکه (ایرین) د ځانګړي فعالیت پروګرام

افغانستان

لنډ یاد داشت

د هغو افغانانو لپاره چې د استرالیا، اتریش، بلجیم، ډنمارک، فنلنډ، فرانسه، جرمني، یونان، ایټالیا، لکزمبورګ، مالټا، نیدرلنډ، ناروی، رومانی، اسپانیا، سویډن، سویزرلنډ او برتانیې څخه راستنیدي، د راستنیدني وروسته د بیا میشته کیدني مرستې

۱. د ایرین ځانګړي فعالیت پروګرام ته ځغلنده کتنه

د ایرین (د اروپا د بیا میشته کیدنې د مرستو شبکه) ځانګړي فعالیت پروګرام په ۱ د جون ۲۰۱۶ پیل او په ۳۱ د مئی ۲۰۱۷ ختمیږي او د ایرین برخه اخیستونکو ملګرو هیوادونو د همکارۍ پر مټ د پروګرام موخه د دریمې نړۍ د اتباعو ستونز او په خپل اصلي هیواد کښي بیا میشته کیدل دی. دغه پروګرام د (ERI) او (ERIN) پروژو زیږنده ده کومې چې د ۲۰۱۲ څخه تر ۲۰۱۴ کال پورې او همداراز د جون ۲۰۱۴ څخه تر مئی ۲۰۱۶ کال پورې په افغانستان کې پلې شوې وې.

د ایرین ځانګړي فعالیت پروګرام د اروپایي کمیسیون (د اروپایي پناه غوښتنې، کډوالۍ او میشته کیدنې بودیجه) او همداراز په ایرین کې د اتلس برخه اخیستونکو هیوادونو لخوا تمویلېږي. دغه پروژه د لاندې ذکر شویو ایرین برخه اخیستونکو ادارو او د راستنیدنې په هیوادونو کې د غوره شویو خدمتونو وړاندې کوونکو لخوا تمویلېږي.

- اتریش - د کورنیو چارو وزارت
- بلجیم - د کډوالۍ فدرالي دفتر او د پناه غوښتونکو هرکلي لپاره فدرالي اداره (فیدازیل)
- ډنمارک - د باندنیو چارو وزارت
- فنلنډ - د فنلنډ د کډوالۍ خدمتونه
- فرانسه - د فرانسې د کډوالۍ او میشته کیدنې اداره
- جرمني - د مهاجرینو او کډوالۍ فدرالي دفتر
- یونان - د عامه نظم او وګړو مصوونیت وزارت
- ایټالیا - د کورنیو چارو وزارت
- لکزمبورګ - د اروپایي او باندنیو چارو وزارت
- مالټا - د ملي امنیت او کورنیو چارو وزارت
- نیدرلنډ - د راستنیدنې او ویستلو خدمتونه
- ناروې - د ناروې د کډوالۍ ریاست
- رومانیه - د کډوالۍ عمومي تفتیش
- اسپانیا - د کډوالو میشته کیدنه، د کډوالۍ بورډ
- سویډن - د سویډن د کډوالۍ اداره
- سویزرلنډ - د کډوالۍ دولتي سکرتریت
- برتانیه - د کورنیو چارو وزارت - د کډوالۍ اداره

۲. د آی او ایم دریځ

په کال ۱۹۵۱ کې تر تاسیس وروسته د کډوالۍ نړیواله اداره د کډوالۍ په برخه کې د یوې مخکښې بین الدولتي ادارې په حیث رول لوبوي او دې اصل ته ژمنه ده چې منظمه او پښه کډوالی ټولنې او کډوالو دواړو ته گټوره ده. آی او ایم په نړیواله ټولنه کې د خپلو همکارانو سره کار کوي ترڅو په کډوالۍ کې پراخیدونکو شته ننګونو ته ځواب وویل شي، د کډوالۍ اړوند مسایلو لا زیاته پوهنه کې مرسته وکړي، د کډوالۍ د لارې اقتصادي او ټولنیزه پراختیا وهڅوي او د کډوالو د سوکالي او بشري حقوقو څخه ملاتړ وکړي.

نن ورځ د نړۍ په کچه آی او ایم د ۴۰۱ دفترونو او استازولویو او ۱۶۵ غړو هیوادونو په درلودلو سره د کډوالۍ په ډگر کې یوه مخکښه بین الدولتي اداره ده. د نورو کارونو تر څنګ آی او ایم په خپله خوښه راستنیدنې او بیا میشته کیدنې پروګرام یا (AVRR) د لارې د نړۍ په کچه خلکو سره مرسته کوي چې خپلو کورونو ته ستانه شي او له سره ژوند پیل کړي. AVRR د آی او ایم د ۳۰ کلنې تجربې د لارې را منځ ته شوی دی. د ۱۹۷۹ کال راپدېخوا د آی او ایم AVRR کارونه د ۱۰۰ نه زیاتو پروژو پورې پراخ شول چې د دغې پروژو د لارې د نړۍ په کچه خواوښا ۱۶۰ هیوادونو ته خلک ستانه شوي دي. یواځې په تیره لسيزه کې آی او ایم د ۳،۵ ملیونو څخه زیاتو کډوالو سره مرسته کړې ده چې پخپله خوښه خپلو هیوادونو ته ستانه شي.

د ادارې ځایي شتون او مشارکت ددې لپاره هم اړین دي ترڅو باوري کړي چې کډوالو ته غوره خدمتونه وړاندې کيږي. آی او ایم ته یو بې ځانګړی ځای ورکړل شوی ترڅو د راستنیدنې او بیا میشته کیدنې ټول پړاوونه د خپلو دفترونو یا هم د شریکانو د دفترونو د لارې په اصلي یا کوربه هیوادونو کې همغږي کړي. په ساحه کې د آی او ایم ډول ډول فعالیتونه (د بېړنیو مرستو، روغتیايي مرستو، مصوونیت او داسې نورو برخو کې) د راستنیدونکو کډوالو د بیلابیلو اړتیاوو په پوره کولو کې په هراړخیز ډول مرسته کوي، د بیلګې په ډول د ځایي شریکانو د ارجاع یا معرفي کولو د شبکو رامنځ ته کولو د لارې.

د یو بین الدولتي ادارې په حیث آی او ایم ویاړي چې د کډوالو په ګټه د یو اعتماد وړ مخاطب په څیر د اصلي، ترانزیت او کوربه هیوادونو لپاره کار او د ټولو اړخونو ګټې په متوازن ډول منعکس کوي یا (غبرګوی).

۳. تر ستنیدنې وړاندې مالومات

ممکنه راستنیدونکو ته د اړین د ځانګړي فعالیت اړونده ملګري ادارې لخوا د پروګرام د هغه خدمتونو په اړه مالومات ورکوي چې دوی ته تر ستنیدنې وروسته په افغانستان کې ورکول کيږي. مشوره ورکونکی به د مرستو څرنګوالی د غوښتونکي د شالید او هغه اړتیاوو پربنسټ ټاکي کومې چې د مالوماتي مشورو د ناستې په ترڅ کې تشخیص شوې وي. هره همکاره اداره د کډوالو د هرکلي مرکزونو او اداري توقیف خونو کې مشوره ورکونکي لري او هغه کډوالو ته چې پدغه مرکزونو کې اوسېږي د راستنیدنې څخه وړاندې مشوره ورکوي. د مشورې او غونډو وخت باید د هرکلي مرکز او اداري توقیف خونې د کارکونکو سره د همغږۍ د لارې مخکې تر مخکې ترتیب شي ترڅو ممکنه راستنیدونکو ته پکې برخه ورکړل شي. د غونډو برخه والو ته به مالوماتي پانې هم ورکول کيږي او دغه ناستې به غیر رسمي او دوستانه بڼه ولري ترڅو برخه وال په ډاډه زړه د پروګرام په اړه پوښتنې وکړي او د پروګرام په موخه پوه شي.

د مشورې په ناستو کې باید په لاندې مالوماتو ډیر تاکید وشي.

- هغه افغانانو ته چې پخپله خوښه ستندیري د هغو په پرتله چې په زور لیرل کيږي، تشویقاً د بیا میشته کیدنې زیاته مرسته ورکول کيږي.
- په زور ستندونکو افغانانو ته به هغه وخت آی او ایم مرسته ورکوي کله چې دوی د سرحدې پولیسو د کنټرول د سیمې څخه تیر او په رسمي ډول افغانستان ته ننوځي.
- تر راستنیدنې وړاندې به د اروپایي برخه اخیستونکي ادارې (ای پی آی) اړونده مشوره ورکونکي ټاکل شوې ډلې (د خپلې خوښې راستندونکو او په زور رالیږدېدونکي په شمول) پوه کړي چې تر ستندیدنې وروسته باید د بیا میشته کیدنې مرستو لپاره دوی په افغانستان کې آی او ایم سره اړیکه ونیسي.
- د ستندیدنې مرسته به د (ای پی آی) لخوا برابرېږي او آی او ایم افغانستان به تر ستندیدنې وروسته د بیا میشته کیدنې اړینه مرسته برابرېږي ترڅو راستندونکي وکولای شي چې یو خپلواک ژوند جوړ کړي.
- مالوماتي ناستې به لا ډیرې اغیزمنې وي که چېرته په پرله پسې توګه ترسره شي.
- کله چې د بیوزله خلکو لکه بنځې، ماشومان، بوداګان او هغه مور/پلار چې ماشومان ورسره وي، ستندیدنه پلان کيږي ددوی ټولنیز او اقتصادي اړخونه باید په پام کې ونیول شي. دغسې قضیې په محافظه کاره مذهبي او ټولنیز چاپیریال کې اضافي ننګوونې جوړولی شي.

۴. آی او ایم افغانستان

آی او ایم افغانستان د خپل ۸ دفترونو د شبکې د لارې چې په کابل، پکتیا، کندهار، هرات، بلخ، بدخشان، ننگرهار او بامیان کې موقعیت لري د بیا میشته کیدنې مرستې برابرېږي.

که چېرته راستندونکي یا د اروپایي برخه اخیستونکي ادارې مشوره ورکونکي څخه اضافي پوښتنې لري او یا لازياتو مالوماتو ته اړتیا لري کولی شي په آی او ایم کابل کې میشت د اړیکو مسوول (ایس پی او سي) سره اړیکه ونیسي:

د ایرین ځانګړی فعالیت

په افغانستان کې د آی او ایم د اړیکو مسوول

بناغلی محمد هاشم، د بیا میشته کیدنې د چارو مرستیال

د یکشنبې نه تر پنجشنبې، د سهار د ۸:۰۰ څخه د مازیکر تر ۵:۰۰ بجو پورې

برېښنالیک: MHASHIM@IOM.INT

ګرځنده ټیلیفون: +93 (0) 771 991 414

آدرس: د کډوالۍ نړیواله اداره، آی او ایم کابل، کوڅه ۳، کور ۲۸

انصاري څلورلاری، کابل، افغانستان

ویپاڼه: iom.belgium.iom.int/?q=afghanistan-http://erin

تاسې همداراز کولای شئ د ایرین خانکري فعالیت افغانستان مالوماتي پانې ته مراجعه وکړئ

آی او ایم په افغانستان کې د ۱۹۹۲ کال راپدېخوا فعالیت کوي. د ۲۰۰۲ کال د بن ترون څخه راپدېخوا نړیواله ټولنه د افغانستان بیارغونې ته ژمنه ده او آی او ایم د ډیرو پروگرامونو په لرلو سره د بیارغونې او د وگړو د ثبات اړوند کارونو کې په لومړۍ لیکه کې ځای لري. سړنی کال په افغانستان کې د آی او ایم ۲۲ کلونه ده او آی او ایم وکولای شول چې ددې وخت په اوږدو کې د ټول هیواد په کچه اغیزمن عملیاتي جوړښتونه جوړ کړي. د ۳۸۱ نړیوال او افغان کارکوونکو په لرلو سره د آی او ایم مرکزي دفتر په کابل کې دی او ساحوي دفترونه په بدخشان، بلخ، بامیان، هرات، کندهار، ننګرهار، او پکتیا کې واقع دي.

د هغو افغانانو د هرکلي او بیا میشته کیدنې لپاره چې هیواد ته راستنیدي، آی او ایم د کلونو کامیابه تجربې په پایله کې یو جامع او پراخ میکانزم په کار اچولی دی.

راستنیدونکو ته پروگرامیز او تخنیکي مرسته (د هرکلي نه تر بیا میشته کیدنې پورې) د آی او ایم لپاره یوه مهمه ستراتیژي ده ترڅو وکولی شو د کډوالو پتمن او منظم خوځښت یقیني کړو او همداراز په دوه اړخیز ډول د دولتونو، کډوالو او هغه ټولنو لپاره چې د کډوالۍ له امله اغیزمن شوي دي د یو اړین جز په حیث د کډوالۍ د مدیریت لپاره یوه وسیله وگرځي. په ورته وخت کې د راستنیدونکو لپاره د بیا میشته کیدنې مرسته د افغانستان ملي پراختیایي ستراتیژي ۲۰۰۸-۲۰۱۳ او همداراز د ملګرو ملتونو د پراختیایي مرستو چوکاټ (یو این ډي ای ایف) ۲۰۱۰-۲۰۱۳ د ډیرو لومړیتوبونو پر بنسټ چې (الف) حکومتولي، سوله او ثبات، (ب) دوامداره معیشت (ج) بنسټیز ټولنیز خدمتونه پکې شامل دي، د افغانستان دولت لپاره یو د لمریتوبونو څخه دی.

د اې وي آر آر (AVRR) احصایوی شمیر: په ۲۰۱۳ کال کې د آی او ایم افغانستان د راستنیدنې او بیا میشته کیدنې د پروگرامونو د لارې ۲۸۰۷ کسان (د هغه کسانو په شمول چې په زور رالیږل شوي وو) افغانستان ته ستانه شول. د ۲۰۱۴ کال کې آی او ایم افغانستان ۲۳۴۷ کسانو سره د راستنیدنې مرسته وکړه چې د هغوی د ډلې څخه ۱۴۷۴ کسانو د بیا میشته کیدنې مرستې هم ترلاسه کړې. په ۲۰۱۵ کال کې د راستنیدنې شمیره ۱۶۳۱ وه چې د هغوی د ډلې څخه ۸۴۷ کسانو سره آی او ایم مرسته وکړه. د ۲۰۱۶ کال د اکتوبر تر پایه پورې ټول ۶۱۹۱ کسان راستانه شوي دي چې د هغوی د ډلې څخه د ۸۷۴ کسانو سره آی او ایم مرسته کړې ده. پدې شمېرو کې پخپله خوښه راستنیدونکي او په زور رالیږل شوي ټول شامل دي.

جغرافیایي پوښښ: د آی وي آر آر (AVRR) د ۱۴ کلنې تجربې په لرلو سره آی او ایم افغانستان د آی وي آر آر لپاره یو جامع او پراخ میکانزم لري چې د کلونو بریالیو کړنو په پایله کې ترلاسه شوي دي. آی او ایم افغانستان د کابل په مرکزي دفتر او همداراز د بدخشان، بلخ، بامیان، هرات، کندهار، ننګرهار او پکتیا ولایتونو په سمیز دفترونو کې خوا او شا ۳۸۱ نړیوال او ځایي کارکوونکي لري نو ځکه دا وړتیا او تجربه لري چې د هیواد په کچه د مشورو او خدمتونو ته د ورپېژندلو په شمول د بیا میشته کیدنې اړینې مرستې برابرې کړي.

اجباري يا په زور راستنيدنه (لکه PARA تر راستنيدني وروسته د بياميشته کيدني مرستې): آی او ايم افغانستان کولی شي د هغو ليدونکو/کوربه هيوادونو څخه چې د افغانستان دولت سره دوه اړخيزه تړونونه لري د پارا پروژې راستنيدونکو سره مرسته وکړي.

بې سرپرسته کډوال ماشومان (يو ايم سي): هغه بې سرپرسته کډوال ماشومانو ته چې پخپله خوښه هيواد ته راستنيري، د راستنيدني پرمهال د هرکلي مرسته ورکول کيږي. مخکې ددې څخه چې بې سرپرسته کډوال ماشومانو ته د بياميشته کيدني مرستو ورکولو کې ښکېل شي، آی او ايم به په افغانستان کې د دغه ماشوم قانوني سرپرست تشخيصوي.

په ياد ولړئ چې اوس مهال د بې سرپرسته ماشومانو په اړه په افغانستان کې کوم ځانگړی قانون وجود نلري او نه هم ځايي يا نړيوال غير دولتي ارگانونه په ځانگړي ډول هغه ماشومانو ته مرسته ورکولی شي چې په افغانستان کې د کورنۍ څوک ونلري. سربيره پر دې، په افغانستان کې اوس نوی حکومت منځ ته راغلی دی او مونږ نه پوهيږو چې د بې سرپرسته ماشومانو په اړه د هغوی دريځ څه دی او څومره ژر به وکړای شي چې د بې سرپرسته ماشومانو د راستنيدني په اړه قانون او پاليسي جوړه کړي نو پداسې حال کې آی او ايم يوازې کولای شي د بې سرپرسته ماشومانو په اړه د خپل داخلي لارښود د مخې ماشومانو سره په راستنيدنه کې مرسته وکړي.

۵. د ايرين د ځانگړي فعاليت مرستې چې د آی او ايم افغانستان لخوا وړاندې کيږي

د بياميشته کيدني مرستو بنډل د نقدی نه ورکول کيږي (مگر که چيرته په ملي ضميمه کې بل شان ذکر شوي وي) او د مرستې مقدار د استوونکي هيواد، د بياميشته کيدني ملي مرستو، د راستنيدني څرنکوالي او د گټه اخيستونکي شاليد او اړتياوو پر بنسټ توپير لري. د بياميشته کيدني اضافي خدمتونه به بې سرپرسته کډوال ماشومانو ته ورکول کيږي. د راستنيدني څخه وړاندې د ايرين ملگري ادارې لخوا د پلټنې او ارزوونې وروسته او همدا راز د راستنيدني څخه وروسته د اړتياوو د تشخيص پر مهال به دغه لاندې خدمتونه د ايرين د ځانگړو فعاليتونو گټه اخيستونکو ته وړاندې شي:

په هوايي ډگر کې د راستنيدني پرمهال مرستې - په هوايي ډگر کې د آی او ايم کابل د همغږۍ دفتر

- د هرکلي، روغږ او لارښوونو مرسته
- د وړاندې تک لپاره ترانسپورتي مرسته، ستاسې د غوښتنې په صورت کې آی او ايم کولی شي تاسې ته تر وروستي تمخايه پورې ترانسپورتي مرسته برابره کړي او لگښت به يې ستاسې د بيا ميشته کيدني د مرستې څخه وگرځول شي.
- د درملنې د دوام لپاره بېړۍ روغتيايي پاملرنې ته ورپېژندل
- د يوې اونۍ لپاره د اوسيدا بېړۍ مرسته: که چيرته د هستوگنې اړتيا وه آی او ايم کابل به تاسې ته لنډمهاله هستوگنه د آی او ايم د هرکلي په مرکز کې برابره کړي ترڅو تاسې ځان د حل دايمي لار ولټوئ. د هستوگنې لگښت به ستاسې د بيا ميشته کيدني د مرستو څخه گرځول کيږي.

د بيا ميشته كيدني مرسته:

د هيواد په كچه به د آی او ايم په دفترونو كې د تكړه او لايقه كاركونكو لخوا د راستنيدنې وروسته مشوره ورکول كيري. د آی او ايم مشوره ورکونې به راستنيدونكو او د هغوی كورنيو ته د بيا ميشته كيدني په امكاناتو مالومات ورکړي او د هغوی سره به د بيا ميشته كيدني د ستراتيژي په پلان كولو كې مرسته وكړي چې څنگه كولى شي د خپلو اړتياوو، شاليد او همداراز موجودو سرچينو (لكه تعريف شوې مرستې، فردي وړتيا، او ټولنيز او اقتصادي پانگه) په پام كې نيولو سره خپلې مرستې په رغنده او بهتره توگه ولگوي.

د بيا ميشته كيدني د چارو كاري ټيم په كابل كې ميشته دی او د هرات، ننگرهار، باميان، بلخ، بدخشان، پكتيا او كندهار ساحوي دفترونو كې د بيا ميشته كيدني چارې همغږي كوي، خو د چارو ارزوونه بيا د ساحوي دفترونو د كاركونكو دنده ده. كه چيرته يو راستنيدونكى پداسې يو ښار/كلي كې وسيري چېرته چې د ملگرو ملتونو د امنيتي محدوديتونو له امله د آی او ايم كاركونكى لاسرسى نلري نو كيدای شي د تيليفون د لارې اړيکه ونيول شي. دا هم ممكنه ده چې راستنيدونكى د بيا ميشته كيدني د مرستو لاس ته راوړلو لپاره د آی او ايم مركزي يا ساحوي دفترونو ته ورشي، خو كه چيرته د راستنيدونكو سيمه د ملگرو ملتونه (آی او ايم) لخوا خوندي سيمه ښودل شوي وي نو پدغه صورت كې به د آی او ايم كاركونكي د كورنيو سره د ليدلو په موخه دغه سيمو ته ورځي.

د آی او ايم د بيا ميشته كيدني د مرستو مسؤولين راستنيدونكو ته مشوره او مالومات او په اړونده مسايلو كې لارښوونه كوي. همداراز ځيني لوجستيكي مرستې لكه (د كاروبار لپاره د ځای كرايه كول، د توکو اخيستل)، تخنيكي مرسته، بازار موندنه او د اړتيا پر وخت د راستنيدونكو د مورال لوړول تر څو په ټولنه كې د راستنيدونكو د ميشته كيدو سره مرسته وكړي.

د بيا ميشته كيدني مرستې به د لاندې خدمتونو لپاره كارول كيږي:

د كوچني كاروبار مرسته

د اقتصادي خپلواكۍ او د عايد توليد لپاره د كوچني كاروبار په پيلولو، بيا پيلولو يا شراكت كې مرسته: كه چيرته خپل كاروبار كول غواړئ، آی او ايم كولى شي د يو مناسب كاروبار په غوراوي كې ستاسې مرسته وكړي. د كاروبار ټاكل ستاسې په تجربه او په هغو كاروبارونو پورې چې ستاسې په چاپيريال كې ترسره كيږي اړه لري.

بې روزگاري او كم روزگاري د افغان اقتصاد ځانگړتيا ده. ځايي صنعتي تخصص خورا محدود دی او سترې اقتصادي پاليسياني لا ندي پلي شوي نو ځكه بې چاپيريال د يو نامنظم او خورا ستر غير رسمي اقتصاد ته مساعد كړ.

د خراب امنيتي او اقتصادي وضعيت له امله راستنيدونكي په دوامداره او ښه توگه د كاروبار چلولو كې د ډيرو ننگونو سره مخ دي. د خراب امنيتي حالت، د عايد ټيټه سطحه او د وگړو د بيكارۍ له امله راستنيدونكو ته ډيره ستونزمنه ده چې خپلو توکو ته بازار پيدا كړي. څرنګه چې د كاروبار پيلولو شرايط په پلازمينه كابل كې د كلو څخه بهتر وي، ډيرى راستنيدونكي د ولاياتو پرځای

پلازمینې کابل ته ارزښت ورکوي چې هلته کاروبار وکړي. خو، دکلي نه ډیر وخت د ليرې پاتې کیدلو له امله راستنیدونکو ته د ټولنیزو شبکو نشتوالی هم ستره ننګونه ده او ددې سربیره دوی د کورنۍ د غړو، ملګرو او کاونډیانو د لوړو قو څخه هم زورپیري .

آی او ایم زیار باسي چې د اې وي آر آر پروژو په پلي کولو کې دا اړوند عوامل په نظر کې ونیسي .ددې پرځای چې د ای وي آر آر افغانستان پروګرام دې یوازې تر لوجیستیکې مرستو لکه د کارځای کرایه ورکولو او توکو رانیولو پورې محدود پاتې شي، پروګرام همداراز د آی او ایم د کارکوونکو د لارې په هیواد کې تخنیکي او د بازار اړوند مسایلو مرستې برابروي. آی او ایم همداراز زیار باسي چې د راستنیدونکو مورال لوړ وساتي تر څو په ټولنه کې د راستنیدونکو د بیا میشته کیدلو سره مرسته وکړي .یقناً د ګټه اخیستونکو د خبرواترو څخه څرګندېږي چې د اې وي آر آر مرستو د راستنیدونکو په ټولنیز اقتصادي بیا میشته کیدنه کې اړین رول لوبولی دی.

د کوچني کاروبار لپاره بریالي نظرونه: زیاتره راستنیدونکي کوچني کاروبارونه خوښوي ځکه چې دوی د اوردې مودې وروسته هیواد ته راستانه شوي دي او دا د ځان او کورنۍ لپاره د عاید تر ټولو اسانه او لنډه لار ګڼي. د مرستو د کموالي له امله ډیر راستنیدونکي نشي کولای ځانته کاروبار ولري، نو ددې لپاره دوی د خپلوانو او یا ملګرو سره شراکت غوره ګڼي ځکه چې دا ورته ارزانه تمامېږي او په یاد ولری چې په افغانستان کې د کاروبار راجستر کول حتمي دي.

د بیا میشته کیدنې مرستې همداراز د کوچني کاروبار د پیلولو د لارې د ځان د مشغولتیا لپاره د پام وړ برخه لري. په حقیقت کې د کوچنیو تصدیو پراختیا د غیر نغدې مرستو د یو بڼه سیستم د لارې د هغو راستنیدونکو د دوامداره بیا میشته کیدنې لپاره چې سمدستي عاید ته اړتیا لري، ښکلې پایلې لرلې دي. په کوچنیو کاروبارونو کې د ځان د مشغولتیا لپاره باید لاندیني وړاندیزونه او لارښوونې په پام کې ونیول شي: - تر ټولو لومړی د مشورې پراو دی (د څومره مشورو چې اړتیا وي)، دغه پراو راستنیدونکي سره مرسته کوي چې تصمیم ونیسي ایا د کوچني کاروبار پیلول د هغه لپاره د مرستې مناسبه لاره ده! همداراز د مشورې د لارې راستنیدونکي کولای شي هغه برخه او سکتور تشخیص کړي کوم چې د اقتصادي بریا توان او صلاحیت ولري: - د مشورې پروسه کې د کاري پلان ډیزان هم شامل دی کوم چې به د آی او ایم د کارکوونکو لخوا ارزیابي کیږي. پدې برخه کې د راستنیدونکو کاري تجربه، د ټاکل شوي کاروبار سره بلدتیا، د کاروبار په څرنګوالي (خپلواک، شراکت)، د کاروبار شونتیا، د عایدو تولید او د ګټې ارزول شامل دي .ډیری راستنیدونکي د پناه غوښتنې پر وخت د مسلکي کارونو اجازه نلري خو دوی د پخوا څخه په افغانستان کې کافي کاري تجربه لري. د بیا میشته کیدنې د مرستو موخه د همدغو مهارتونو پیدا کول او پیاوړي کول دي: - د کاري پلان پلي کول - د آی او ایم د مالي مرستو لومړنۍ موخه د هغو توکو اخیستل دي چې د کاروبارونو په تاسیس او پلي کولو کې ګټور ثابتېدلی شي. راستنیدونکي باید د توکو د پیلو لپاره درې نرخنایي راوړي. د کاروبار ځای د پروژې د منلو وړاندې په سیستماتیک ډول ارزول کیږي. آی او ایم راستنیدونکو ته مرسته په نغدې ډول نه ورکوي بلکه دهغه اړینو توکو په بدل کې د خدمتونو برابرولو ته ورکول کیږي کوم چې د کاري پلان د لارې منل شوي دي.

دندې ته د هڅونې لپاره د معاش مرسته: آی او ایم کولی شي د خپلو ملګرو د شبکې د لارې تاسې کار ګارونکو ته وروپېژني او تاسې ته وښايي چې د استخدام وپېلېږي څرنګه وکاروئ. که چیرته تاسې دنده واخیستله نو د بیا میشته کیدنې مرسته به تاسې ته د اضافي معاش/سرباري په ډول درکړل شي. آی او ایم کابل د یو څو راستنیدونکو سره د معاش مرسته کړې ده. زیاتره وخت دغسې راستنیدونکي مشخص مهارتونه لري او یا په لوړه کچه ماهر خلک وي. د هغو راستنیدونکو لپاره چې رسمی زده کړې نه

لري او يا ډير کم لوستي وي د دندې پيدا کول يو ستونزمن کار دی، نو د هغوی لپاره به دا ډير گټور او په زړه پوري وي چې په خپلواک کوچني کاروبار يا شراکت کې پانگهونه وکړي ځکه چې دا د دندې پيدا کولو او پيسو گټلو لپاره ترټولو خوندي لار ده.

د مهارتونو او کارموندنې د پياوړتيا لپاره په **مسلكي روزنو** کې شموليت: روزنې به د موجوديت، پخوانی کاري تجربه، تعليم، د خوښي او د ځانگړو مهارتونو لپاره د ځايي مارکيت غوښتنو پر بنسټ تشخيص کيږي. د ملگرو په همکارۍ آي او ايم کابل کولی شي تاسې ته بيلايل مسلكي او تعليمي روزنې وړاندیز کړي.

د مسلكي روزنې او دندو موندلو په اړه آي او ايم د کار، ټولنيزو چارو، شهيدانو او معلولينو وزارت (MOLSAMD) او همداراز د مهارتونو د لوړولو ملي پروگرام (NSDP) سره په تماس کې دی.

آي او ايم يو څو باوري کورسونه په نښه کړي او استفاده يې ترينه کړې ده خو بيا هم راستنيدونکي کولی شي په خپلو سپو کې د خپلې خوښې هغې کورس ته ولاړ شي چې د دوی د خوښې وړ او اړتياوو سره برابر وي. د روزنې فیس به نېغ په نېغه د آي او ايم لخوا روزنيز کورس ته ورکول کيږي.

د سمدستي مادې اړتياوو لپاره د ځواب په موخه **لنډمهاله استوگنه**

روغتيايي لگښتونه (درمل او مشوره) ترڅو وکولای شئ روغتيايي پاملرنو ته لاسرسی ولرئ. روغتيايي مشوره او ارزيايي د آي او ايم د ډاکټر لخوا ترسره کيږي خو که د پوره درملنې اړتيا وه، تاسې به اړونده روغتونونو ته وروپيژندل شئ.

حقوقی/اداري لگښتونه ترڅو وکولای شئ ځان په ځايي توگه ثبت کړئ. د اړتيا په وخت کې آي او ايم کابل کولی شي له تاسې سره په حقوقی چارو کې مرسته وکړي. د بيلگې په ډول، که چېرته تاسې اسناد نلرئ نو آي او ايم به تاسې اړونده دولتي ادارو ته وروپيژني او لگښتونه به يې ستاسې د بيامېشته کيدنې مرستو څخه وگرځول شي.

اداري ملاتړ او معرفي کول يا رچمت ورکول

آي او ايم کولی شي تاسې سره اداري مرسته وکړي او لاندې ذکر شويو خدمتونو ته وروپيژني:

- ملي، سيميز او ځايي خدمتونه (دولتي، نادولتي، خپريه، او نور).
- ځايي کاري نووښتونه
- د کوچنيو پورنو ادارې
- په ښوونځيو او پوهنيزو بنسټونو کې شموليت
- تعليمي او مسلكي روزنې
- تخصصي روغتيايي مرستې

- اروایي ټولنيزې مرستې
- ځایي ټولنيزه شبکه
- حقوقي مشوره

۶. په افغانستان کې د راستنیدنې وضعیت:

د درې لسيزو جگړو، سياسي کړکېچونو او ناامنيو په ميلونونو افغانان مجبور کړل تر څو خپل وطن پرېږدي او يوازې ايران، پاکستان نه بلکه د نړۍ نورو هيوادونو ته هم کډه شي. د راستنيدونکو لومړنې څپه په نويمه لسيزه کې افغانستان ته راغله او ۲۰۰۲ کال رانه پدېخوا خواشا ۷.۵ ميلونه افغانان هيواد ته راستانه شوي دي، خو اوس هم ډير افغانان د بيلابيلو موخو لپاره وطن پرېږدي.

راستنيدونکي د افغانستان ۲۵ سلنه نفوس جوړوي او د دوی له ډلې څخه ۴۰ سلنه په سمه توگه ندې ځای پر ځای شوي او دا کيدای شي د نامنی سبب شي. په جنک ځپلو سيمو کې د سرچينو د نشتوالي له امله خلک او راستنيدونکي کيدای شي په شخړو کې بنکيل شي نو ددې لپاره بايد دې ډول خلکو، د دوی کورنيو او ملاتړ کوونکو کورنيو ته د سرچينو برابرولو کې سيستماتيکه او دوامداره پاملرنه وشي ترڅو د شخړو ممکنه خطر راکم شي. سمه او پياوړې بيا ميشته کيدنه نه تنها د ټولنې د پياوړتيا سبب کيږي بلکه د امنيتي ملحوظاتو لپاره هم اړينه ده او د يادو شخړو مخه هم نيسي. په ډيرو مواردو کې کله چې راستنيدونکي له اوردې مودې وروسته خپلو ټولنو ته راستنيدوي، دوی د ځينو ننګونو سره د مخ کيدو له امله دې ته اړ کيږي چې خپل ټولنيز او اقتصادي ژوند له سره پيل کړي نو د معيشت لپاره د بيا ميشته کيدنې پر وخت مرستې او مسلکي روزنه ډيره اړينه ده. د بېړيو اړتياوو پوره کولو سربېره دا کولی شي راستنيدونکي وتوانوي د افغانستان په پرمختگ سبب د معيشت د دوامداره کارونو د لارې برخه واخلي.

سرپناه:

د سرپناه حالت: د يو اپارتمان مياشتنۍ کرایه د ۴۰۰ څخه تر ۶۰۰ امريکايي ډالرو پورې ده. د ژوند لگښتونه د مياشتې تر ۵۰۰ ډالرو پورې رسيدوي او د ورځني اړينو شيانو لکه برېښنا او اوبو مياشتينی لگښت تر ۴۰ ډالرو پورته نه ځي، خو بيا هم دا لگښت د مصرف پورې اړه لري.

د سرپناه لپاره د ټولنيزو مرستو شتون: د معاملاتو د لارښوونې ادارې کولی شي د کور او اپارتمان د کرایه په اړه مالومات ورکړي.

د سرپناه پيدا کولو لار او مرسته: راستنيدونکي کولی شي تر راستنيدنې وروسته د دوه اونیو لپاره د آی او ایم د هرکلي په مرکز کې چې په جنګلک کې موقعيت لري ووسيدوي.

د کار د بازار حالت: په عمومي توگه د ۲۰۰۲ کال راپدېخوا د هيواد اقتصاد په نړيوالو مرستو ولاړ دی. د ۲۰۱۴ کال راپدېخوا د نړيوالو مرستو د کوالي د وځمې د افغانستان اقتصاد د ستونزو سره مخ دی او په هيواد کې د ناڅرګند حالت د وځمې پانګه وال او شرکتونه پانګې اچوونې ته زړه نه ښه کوي. د کار رسوونه د تقاضا څخه لوړه ده او د کار نرخ رالويدلی دی.

د کار موندنې لارې او مرسته:

په دولتي سکتور کې دندې د ملکي خدمتونو او اداري اصلاحاتو د کمیسیون (CSMD) د لارې په www.afghanexperts.gov.af کې اعلانېږي. ددې په مقابل کې بیا د خصوصي سکتور دندې او خالي پوستونه په www.acbar.org او www.jobs.af کې اعلانېږي.

اضافي زده کړه پز امکانات، مسلکي روزنې: په افغانستان کې دولتي ښوونځي او ځيني تخنیکي/مسلکي ښوونځي د پوهنې وزارت د لارې اداره کيږي.

روغتيايي پاملرنه:

په افغانستان کې ډيرې پرمختللي روغتيايي اسانتياوې په کابل او نورو لویو ښارونو کې وجود لري. افغانستان تل د روغتيايي اسانتياوو د کمښت سره مخ دی، په ځانگړي توگه په لرې پرتو سيمو کې افغانان اوس هم د لومړنيو روغتيايي خدمتونو لپاره خپل کاونډي هيواد پاکستان ته مخه کوي ځکه چې هلته روغتيايي معيارونه لوړ او تلل هم اسان دي.

← **د ځانگړې روغتيايي مرستې لپاره:** مهرباني وکړئ د آی او ایم کابل سره اړیکه ونیسئ که چیرته تاسې د ځانگړو دارو، درملنو او د لگښتونو د شتون او لاسرسۍ په اړه مالوماتو ته اړتیا لرئ.

مسلکي روزنه: رسمي تعليمي بنسټونه په شمول د مسلکي/تخنیکي لیسو، د کابل پولی تخنیک پوهنتون او یو شمیر نور بنسټونه شته چې د کار او ټولنیزو چارو وزارت د لارښوونو سره سم روزنې وړاندې کوي. د پوهنې وزارت هم د مسلکي زده کړو په نامه یو ډیپارټمنټ لري چې په ۴۱ لیسو کې دا ډول روزنې وړاندې کوي. عموماً ددې کارونو توجه په میخانیکي، نجاري، نلغزونې، غالی اوبدل، ویلښک، ویبسته جوړول، خیاطي، او د ادارې منیجمنټ کې وي.

هغه نورې ادارې چې د مسلکي روزنې په برخه کې کار کوي، عبارت دي: د بشري مرستو د همغږۍ اداره (سي اچ ای)، د ودانیزو روزنې اداره (ای سي تي)، افغان-جرمن بنسټ (ای جی تی پی)، د کرنې د ملاتړ اداره (ای ایف ایس)، او د مسلکي، کرنیزو، ودانیزو او روغتيايي خدمتونو اداره (ایس او آر وي ای سي اچ).

زده کړه:

پوهنیز سیستم: په افغانستان کې په یو وخت کې د زده کړو دوه سیستمه کار کوي. مذهبي زده کړې په جاتونو کې د علماوو مسؤلیت دی پداسې حال کې چې دولت اکاډمیکي زده کړې د ښوونځیو د لارې په وړیا توگه د دولت لخوا ورکول کيږي. د ۷ کلونو نه تر ۱۳ کلونو پورې ماشومان ابتدایي ښوونځیو کې لیک، لوست، ریاضیات او ملي کتور زده کوي. د متوسطه ښوونځي ۳ کلونه اکاډمیک ستایل زده کړو ته دوام ورکوي. زده کوونکي باید ارومرو ددې مرحلې په ازموینه کې بریالي شي ترڅو مخ په وړاندې لاړ شي. په منځني ښوونځي کې زده کړه کوونکي اختیار لري چې یا خو ۳ نور کلونه اکاډمیکي لارې ته دوام ورکړي کوم چې به هغوی پوهنتون ته ورسوي او یا به هم د هغې پرځای ځيني نور مضامین لکه کرهنه، هوانوردې، هنرونه، سوداګري او د ښوونکي روزنه اخلي.

اړين اسناد: راستنيدونکي بايد د کډوالو او راستنيدنې وزارت ته درخواست ورکړي او هغوی به يې د کابل ولايت د پوهنې رياست (معارف شهر) ته د تعلیمي اسنادو د تاييد لپاره وروپيژني. ترهغې وروسته به راستنيدونکي د هغه د زده کړې منل شوې سويې پر بنسټ پوهنيزو بنسټونو کې شامل کړای شي.

د بهرنيو ديپلومو منل او تاييد: په لومړۍ مرحله کې بايد اسناد د بيلگې په ډول سرټيفيکيټ، ديپلوم او ډيگري د باندنيو چارو وزارت ته واستول شي. د باندنيو چارو وزارت به دا اسناد د تاييد لپاره پدې شرط ومني که چيرته د مېشت هيواد د باندنيو چارو وزارت لخوا لا د مخه تصديق شوی وي. تر دې وروسته به اسناد د لوړو زده کړو وزارت ته د ثبت او ريكارډ لپاره واستول شي. په پای کې به د وزارت لخوا تاييد شوې د اسنادو اصلي کاپي راستنيدونکو ته ورکړل شي.

د ماشوم پاملرنه: ځينې ورکټونونه شته چې د دولتي ادارو لخوا تمويل او اداره کيږي، هغوی دغه اسانتياوې د خپلو کارکوونکو ماشومانو ته په وړيا توگه ورکوي.

د مسوليت رفع

آی او ایم په ډيرې پاملرنې سره دا مالومات را ټول کړي دی. آی او ایم په پوره پوهې او زیرکتيا سره مالومات برابروي خو بيا هم د مالوماتو د کره والي مسؤوليت نه اخلي. ددې سربيره، آی او ایم هيڅکله د هغه پایلو مسؤول ندی کوم چې ددې مالوماتو پر بنسټ منع ته راځي

د اړين د ځانگړي فعاليت تمویلونکي

دا پروگرام د اروپايي کميسون (د اروپايي پناه غوښتنې، کډوالی او ميشته کيدنې بودیجه) او همداراز د اوولس برخه اخیستونکو هیوادونو د ادارو لخوا تمویلېږي:

د اړين ځانگړي فعاليت پروگرام ملکري هیوادونه او ادارې	
اداري	هیوادونه
د کورنیو چارو وزارت	اتریش
د پناه غوښتونکو هرکلي لپاره فدرالي اداره	بلجیم
د باندنيو چارو وزارت	ډنمارک
د فنلنډ د کډوالی خدمتونه	فنلنډ
د فرانسې د کډوالی او ميشته کيدنې اداره	فرانسه
د مهاجرينو او کډوالی فدرالي دفتر	جرمني
د عامه نظم او وگړو مصؤونيت وزارت	يونان

د کورنیو چارو وزارت	ایتالیا
د اروپایي او باندنیو چارو وزارت	لگزمبورگ
د ملي امنیت او کورنیو چارو وزارت	مالتا
د راستنیدني او ویستلو خدمتونه	نیدرلند
د ناروی د کپوالی ریاست	ناروی
د کپوالی عمومي تفتیش	رومانیه
د کپوالو میشته کیدنه د کپوالی بورډ	اسپانیا
د سویډن د کپوالی اداره	سویډن
د کپوالی دولتي سکرتریت	سویزرلند
د کورنیو چارو وزارت – د کپوالی اداره	برتانیه